lán veitist, gegn því, að fasteignarveð sje sett fyrir láninu samkvæmt reglunum um lán úr viðlagasjóði, og gegn því að lántakendur skuldbindi sig til að greiða ársvexti (4 af hundraði) af höfuðstólnum, og endurborga hann á 10 árum hinum næstu með því árlega að borga upp í hann 200 kr., í fyrsta sinn 1879. **117** 6. júlí.

— *Brjef* ráðgjafans fyrir Ísland *til landshöfðingja um* lög um fiskiveiðar þegna Danakonungs þeirra, er eigi eru búsettir hjer á landi. — Hinn 6. október f. á. senduð þjer herra landshöfðingi ráðgjafanum frumvarp, sem alþingið 1877 hafði fallizt á, til laga um fiskiveiðar þegna Danakonungs þeirra, er eigi eru búsettir á Íslandi, þá er þeir veiða í landhelgi frá skipi. **118** 12. júlí.

Þar eð ráðaneytið nú hefir fundið það mikið áhorfsmál að mæla fram með því, að nefnt frumvarp yrði staðfest af konungi, hefi jeg ekki viljað leiða hjá mjer, að tilgreina eptirfylgjandi atriði til skýringar um þær ástæður, sem hafa leitt ráðaneytið til allra-þegnlegast að rita konungi í fyr nefnda stefnu.

Lagafrumvarpið inniheldur þá fyrst og fremst brot á jafnrjetti því, er hingað til hefir verið fyrir danska og íslenzka þegna, að því er að fiskiveiðum lýtur; því eins og engar álögur eru lagðar á Íslendinga, þó þeir leiti fiskjar innan landhelgis við Danmörk, þannig getur það atriði, að krafizt er af íbúum Íslands gjalda til almennra þarfa landsins, fyrir að stunda fiskiveiðar frá Íslandi og flytja þangað afla sinn, varla verið fullgild ástæða til þess að leggja gjöld á aðra þegna ríkisins, einungis vegna þess að þeir stunda veiði í landhelgi Danaveldis við Ísland, enda hafa þeir frá aldaöðli haft til þess rjett, er sjerstaklega hefir verið staðfestur með íslenzkum lögum, sbr. opið brjef 18. ágúst 1786 § 5, og tilskip. 13. júní 1787 kap. 1. § 1. En þó menn vildu nú ekki beita þessum fornrjettindum og fallizt væri á að leggja á danska þegna, er eigi eru búsettir á Íslandi eða standa í öðru sambandi við það, en veiða í landhelgi Danaveldis við Ísland, gjald sem samsvaraði spítalagjaldinu, þyrfti að skipa fyrir um þetta á allt annan hátt, en gjört hefir verið í þessu lagafrumvarpi. Gjald það, sem getið er um í frumvarpinu er sumsje alls annars eðlis en spítalagjaldið; því það er hvorttveggja, að nú nefnd álaga á alls ekkert skylt við landhelgi, og er henni einnig svarað af þeim fiski, sem aflaður er utan landhelgis, enda er hún ákveðin eptir afrakstri veiðarinnar; en hin fyrirhugaða álaga er þar á móti ákveðin eptir lestatali skips þess, sem hlut á að máli, og stendur ekki í sambandi við það, hvort mikið aflast eða lítið, eða þegar á allt er litið, hvort nokkuð aflast, og játið þjer einnig herra landshöfðingi, að hún hlýtur að verða þyngri byrði fyrir danska þegna, sem ekki eru búsettir á Íslandi en sú, sem spítalagjaldið bakar landsmönnum. Að öðru leyti liggur það í augum uppi, að ef ætti að leggja þeim mönnum á herðar, sem veiða í landhelgi og eru danskir þegnar en hvorki eru búsettir á Íslandi nje verzla þar, gjald af arði þeim, sem þeir hafa af fiskiafla sínum, myndi slíkt mæta mjög miklum örðugleikum þegar ætti að framkvæma það; og gæti það í mörgu tilliti orðið örðugt eða jafnvel alls ekki auðið, að vaka yfir því, að gjöld þau yrðu greidd, sem nefnd eru í frumvarpinu, með því fiskiförin myndu, ef til vill, ekki leita lands eða hafna, og skipstjórar, ef mál síðan væri höfðað, ef til vill, myndu neita, að þeir hefðu veitt fyrir innan landhelgi, eða legið fyrir akkerum og festum, meðan þeir fiskuðu. En með tilliti til eptirlitsins á greiðslu gjaldsins, yrði nauðsynlegt, hvað sem að höndum bæri, að treysta sannsögli hlutaðeigandi skipstjóra, þar sem hann ætti sjálfur að segja til, hversu mikill hluti aflans hefði fengizt fyrir innan landhelgi og hve mikill hluti utan.

118 12. júlí. Eptir því, sem fram er komið undir meðferð málsins, eru líkindi til, að fiskiafli Færeyinga við austurstrendur landsins hafi einkanlega gefið tilefni til þessa lagafrumvarps, og samkvæmt hinu upprunalega frumvarpi, sem kom inn á alþingið, átti einnig nokkur hluti af gjaldinu að falla í skaut hlutaðeigandi hjeraða, sem nokkurs konar uppbót fyrir það tjón, sem fiskiafli Færeyinga bakaði þeim; en eins og lagafrumvarp þetta breyttist og var loksins samþykkt á alþingi, myndu hin nefndu hjerröð ekki hafa haft nokkurn beinlínis hagnað af frumvarpinu. Aptur á móti gæti það vel verið, að lög þessi veittu nefndum hjeruðum þann óbeinlínis hagnað, að fæla Færeyinga frá að keppast við hjeraðsbúa um fiskiveiðarnar, þar sem þeim að líkindum myndi ekki þykja það svara kostnaði, að fara þangað undir land til fiskiveiða, ef þeir ættu að greiða af aflanum gjald það, sem ákveðið er í lagafrumvarpinu, og er það, þó það eigi að greiðast án tillits til þess, hvort hlutaðeigendur fái nokkuð eða ekkert í aðra hönd, helmingi meira en gjald það, er samkvæmt lögum 15. apríl 1854 skal greiða fyrir að reka verzlun á Íslandi. Þess ber og að geta, að hið fyrirhugaða gjald myndi bola frá ekki að eins Færeyinga, heldur einnig alla aðra danska þegna, sem ekki eru búsettir á Íslandi, en vilja fara þangað til fiskifánga, en einkum myndi gjald þetta koma hart niður á kaupmönnum, er búsettir eru í Danmörku, en senda skip með vörur til verzlana sinna á Íslandi, og láta þau síðan fara á fiskiveiðar, flytja aflann í land til að verka hann, og flytja hann síðan burtu sem fullbúna vöru. Slík skip borga þegar sumpart gjald fyrir sjóleiðarbrjef með 2. kr. fyrir hverja smálest, eptir sem skipið ber þær margar, sumpart spítalagjald af afla þeim, er fluttur er á land, og með því að þau þar að auki eptir atkvæði lagafrumvarpsins ættu að greiða hið fyrirhugaða nýja gjald 4 kr. af hverri smálest, hefði það að líkindum gjört það ókljúfandi fyrir nefnda kaupmenn, að halda skipum úti til fiskiveiða frá Íslandi.

Samkvæmt hinu framan talda, verður ráðgjafinn að vera á þeirri skoðun, að lagafrumvarp þetta sje ekki þannig vaxið, að það geti öðlazt staðfestingu konungs, og er tillaga ráðgjafans um það allramildilegast samþykkt í dag af Hans Hátign Konunginum.

Þess má enn geta, að lagafrumvarpið hefir vakið áhyggju Færeyinga, og þess vegna hafa fulltrúar þeirra á ríkisþinginu snúið sjer til ráðgjafans út af því, og að, eins og herra landshöfðingjanum er kunnugt, ráðgjafanum einnig hefir borizt bœnarskrá frá hinum íslenzku kaupmönnum, er búsettir eru hjer í bœnum, þar sem þeir mæla á móti því, að lagt sje gjald á fiskiafla þeirra á þann hátt, sem farið er fram á í lagafrumvarpinu, loksins vill ráðgjafinn mælast til þess, að þjer vilduð þóknanlega birta bjef þetta í stjórnartíðindunum.

119 12. júlí. — *Brjef* ráðgjafans fyrir Ísland *til landshöfðingja um* lög um rjettindi hjerlendra kaupmanna. — Samkvæmt allraþegnlegustum tillögum ráðgjafans hefir Hans Hátign Konunginum þóknazt, að neita að staðfesta frumvarp hins síðasta alþingis til laga um rjettindi hjerlendra kaupmanna og kaupfjelaga.

Jafnframt því að skýra yður herra landshöfðingi frá þessu, lætur ráðgjafinn eigi undan falla til skýringar þeim ástœðum, er komið hafa ráðgjafanum til þess, að beina tillögum sínum í fyrgreinda stefnu, að geta þess, sem nú skal greina.

Samkvæmt opnu brjefi 19. maí 1854, er leyft kaupmönnum, *sem eiga fasta verzlunarstaði á Íslandi*, að sigla á aðrar hafnir landsins en þær, sem löggiltar eru og verzla þar við íbúa landsins með nokkrar til teknar vörur. En aptur á móti eiga samkvæmt